

ZAŠTITA OBJEKATA POSEBNO VAŽNIH ZA OBRANU RH

U obrambenim pripremama sudjeluju oružane snage i civilne institucije, odnosno pravne osobe koje dobiju neku obrambenu zadaću. Sukladno Zakonu o obrani (NN 33/02, 58/02, 76/07 i 153/09) imamo dvije kategorije objekata koje je, u cilju obrambene zaštite, potrebno štiti. To su vojni i civilni objekti. Ministar obrane određuje svojom odlukom koji su to vojni objekti, te način osiguranja takvih objekata, dok Vlada RH svojom odlukom određuje druge objekte (civilne) posebno važne za obranu, te na prijedlog ministra obrane propisuje kriterije za odabir, mjere za zaštitu te način označavanja tih objekata.

Obrambeni sustav¹ je dio sustava nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske koji predstavlja jedinstveni oblik ustrojstva i pripreme nositelja vojne i civilne obrane, usmjerenih na ostvarivanje ciljeva obrane. Obrana je državna funkcija od posebne društvene važnosti, čije provođenje ostvaruju oružane snage, tijela državne vlasti, lokalna i područna (regionalna) samouprava, pravne osobe nositelji obrambenih priprema, organizacije za zaštitu, spašavanje ljudi i materijalnih dobara u obrani slobode, suvereniteta, neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i drugih društvenih vrijednosti u miru i ratu, u neposrednoj ugroženosti neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske. Vojna obrana se aktivnostima elementa sustava, koji čine vojnu obranu, priprema za obranu države vojnim sredstvima. Civilna obrana je sustav institucija i aktivnosti usmjerenih na pripreme za obranu i obranu države nevojnim sredstvima. Zakonskim propisima određene su obveze donošenja podzakonskih propisa izvršnih tijela državne vlasti, kao i obveze nositelja obrambenih priprema i vlasnika/korisnika objekata posebno važnih za obranu. Sustav obrane se organizira na način da se zakonskim propisom odrede nositelji, uloga i zadaće nositelja priprema za obranu. Izvršenje zadaća na pripremanju obrane ogleda se u izradi dokumenata obrambenog planiranja ili izvršenju zadaća koje su utvrdila mjerodavna tijela državne vlasti, sukladno ovlastima i nadležnostima. Nositelji obrambenih priprema, kojima su Zakonom o obrani određene obveze i zadaće, su: Vlada, središnja tijela državne uprave, županije, Grad Zagreb, pravne osobe koje su prema odluci Vlade posebno važne za obranu, te pravne osobe koje su dobile zadaću od nadležnoga središnjeg tijela državne uprave, županije ili Grada Zagreba. Svrha provođenja aktivnosti nositelja obrambenog planiranja u miru izrada je dokumenata plana obrane. Plan obrane skup je dokumenata na osnovi kojih nositelj obrambenih priprema planira vlastito sudjelovanje u pripremama za ostvarivanje ciljeva obrane. Odluku o određivanju statusa pravne osobe kao pravne osobe posebno važne za obranu donosi Vlada Republike Hrvatske na prijedlog središnjeg

---

¹ Mareković, M. „Obrambene pripreme pravnih osoba i zaštita objekata važnih za obranu Republike hrvatske“

tijela državne uprave. Inicijalni akt, koji pokreće primjenu propisa i izradu planskih dokumenata, je Izvod iz odluke Vlade RH. Izvod iz odluke Vlade RH središnje tijelo državne uprave dostavlja pravnoj osobi pored ostalih izvoda iz svoga plana obrane nužnih za provođenje aktivnosti na izradi plana obrane pravne osobe. Odluku o utvrđivanju statusa objekta, kao objekta posebno važnog za obranu, donosi Vlada Republike Hrvatske na prijedlog središnjeg tijela državne uprave. Inicijalni akt koji pokreće primjenu propisa i izradu prosudbe ugroženosti, i plan zaštite objekta posebno važnog za obranu, je Izvod iz odluke Vlade RH za svaki objekt posebno. Izvod iz Odluke Vlade RH dostavlja se pravnoj osobi vlasniku/korisniku objekta.

Pojedini civilni objekti, odnosno pravne osobe imaju i obvezu obrambenih priprema, koja priprema se u mirnodopskim uvjetima prvenstveno odnosi na izradu Plana obrane, odnosno načina funkcioniranja (organizacija, sredstva, mjere i postupci) pojedine pravne osobe u ratnim uvjetima. Pravne osobe koje od mjerodavnog tijela državne vlasti dobiju zadaću radi ostvarivanja nekog obrambenog interesa RH, sukladno Odluci o metodologiji za izradu Planova obrane (NN 43/97), dužne su bile izraditi planove vlastitog djelovanja radi ostvarivanja ciljeva obrane, kao i obavljanja zadaća koje je utvrdilo nadležno tijelo. Vlada RH donijela je novu Metodologiju za izradu Planova obran (NN 100/10) kojom se stavlja van snage predmetni Pravilnik i kojom se na sasvim drugačiji način regulira izrada Planova obrane pravnih osoba nositelja obrambenih zadaća. Ne propisuje se konkretna metodologije izrade, već se kaže da se Planovi obrane pravnih osoba nositelja obrambenih priprema izrađuju na temelju dobivenih izvoda iz planova obrane nadležnih središnjih tijela državne uprave, županije ili Grada Zagreba u kojima su utvrđene zadaće, snage, sredstva i uvjeti njihova izvršenja, zbog kojih su pravne osobe utvrđene kao nositelji obrambenih priprema te će slijediti osnovnu strukturu izrade Plana obrane Republike Hrvatske. Iz ovakve formulacije proizlazi da pravne osobe ne mogu pristupiti izradi planova dok ne dobiju izvod iz Plana obrane nadležnog tijela, a on pak dok ne dobije izvod iz Plana obrane RH, koji još nije donesen. Izvodi moraju sadržavati i načine osiguravanja financijskih sredstava, ljudskih, materijalnih i drugih resursa potrebnih pravnim osobama nositeljima obrambenih priprema za izvršavanje zadaća u slučaju aktiviranja plana, a nadležna tijela dužna su osigurati stručnu pomoć pravnim osobama iz svojega djelokruga.

Pravilnikom o kriterijima za određivanje i zaštitu objekta posebno značajnih za obranu zemlje (NN 120/99), propisuje se koje vrste objekta (vojinih i civilnih) mogu biti određeni kao objekti posebno značajni za obranu zemlje, tijela koje ih određuju, prosudba ugroženosti, opće i posebne mjere zaštite objekta, obveze voditelja zaštite objekta, zaštita od snimanja iz zraka, te označavanje i provođenje postupka zabrane pristupa, motrenja i snimanja.

Ovakva komplicirana terminologija uvodi popriličnu zabunu kod objekata koji su dobili zadaću nadležnog tijela vlasti ili su objekt od značaja za obranu zemlje. Najčešće nedoumice se javljaju kod toga, trebali pravna osoba koja je dobila zadaću, osim

izrade Plana obrane izraditi sigurnosnu prosudbu ugroženosti i temeljem iste izraditi plan zaštite svih ili pojedinih objekata u njezinom vlasništvu, odnosno postupak u obrnutom slučaju. Mogu li uopće pravne osobe koje imaju zadaću izrade Plana obrane, ne izraditi prosudbu ugroženosti i Plan zaštite objekta, obzirom na propisanu mjeru zaštite podataka? Treba reći i da su navedeni pravilnici zastarjeli jer je od njihovog donošenja, donesen novi Zakon o obrani, a koji je isto tako u nekoliko navrata mijenjan, te je djelomično promijenjena i terminologija. Tek je nedavno donesena nova Metodologija, ali nije donesen Plan obrane RH. Stoga se postavlja realno pitanje uopće njihove zakonitosti i usklađenosti. Nadalje, niti je Vlada RH donijela odluku o drugim objektima od značaja za obranu zemlje, niti je Ministarstvo obrane obavijestilo nadležna tijela državne vlasti koji su to objekti na njihovom području. Tako odgovorne osobe mnogih objekata koji bi po Pravilniku trebali biti određeni kao objekti od značaja za obranu zemlje, ne znaju njihov obrambeni status. Također odgovorne osobe objekta koji su dobili obrambenu zadaću ne znaju dali moraju provesti opće i/ili posebne mjere zaštite. U većini županija (izuzetak je Grad Zagreb) nema određenog tijela koji bi bio nadležan za obrambena pitanja, tako da odgovorne osobe u pravnim osobama i nemaju gdje provjeriti svoj obrambeni status.

Nadalje, treba spomenuti i Zakon o zaštiti i spašavanju (NN 174/04, 79/07, 38/09; 127/10), za koji je u tijeku procedura nove izmjene, a koji bi trebao regulirati civilne objekte kritične infrastrukture, što do sada nije nigdje regulirano. Objekti kritične infrastrukture se spominju u Zakonu o privatnoj zaštiti, ali nisu nigdje jasno definirani. Trebali bi biti zapravo zamjena za objekte od značaja za obranu zemlje, osim vojnih objekata. Kritičnom infrastrukturom mogu se smatrati organizacije i oprema značajne za (državu) zajednicu, čijim bi onesposobljavanjem ili ometanjem nastao značajan i dugotrajan poremećaj u opskrbi, remećenje javne sigurnosti širih razmjera, te druge dramatične posljedice po javni red, kao i sustavi opskrbe pitkom vodom, električnom energijom te javni zdravstveni sustavi i njegova oprema. Plan zaštite i spašavanja trebao bi biti sastavni Plana obrane Republike Hrvatske, a izrađuje se i donosi u skladu s propisima koji uređuju sustav zaštite i spašavanja.

Moram priznati da se osobno, kao i neki stručnjaci s kojima sam razgovarao, a koji rade na ovom području, teško snalazimo u ovoj šumi različitih propisa, koji u osnovi mnogo toga nisu razriješili, uveli su zapravo mnogo nepotrebne zavrzlake i ne funkcioniranje sustava zaštite objekata od vitalnog značaja za funkcioniranje stanovništva, posebice u uvjetima ratne opasnosti. Postavlja se i pitanje Ministarstva unutarnjih poslova, koje je zapravo postalo samo Ministarstvo policije jer se sustavno rješavalo drugih poslova iz oblasti unutarnje javne sigurnosti koji nisu striktno policijski poslovi, što je zasigurno pogrešno. Tako je iz MUP-a izašlo vatrogastvo, pa su se pojavili problemi u zapovijedanju, operativnom organiziranju (stravičan slučaj pogibije na Kornatima). Civilna zaštita je u potpunosti nestala kao odličan sustav samopomoći građana u kritičnim situacijama. Koordinacija i nadzor nad kritičnom infrastrukturom (objekti od značaja za obranu zemlje) se minoriziralo, odnosno

nejasna je nadležnosti između Ministarstva obrane i MUP-a. Unutarnja sigurnost (osim djelovanja policijskih snaga) se izdvajanjem iz MUP-a počela sustavno rastrojavati. Ustrojena je Državna uprava za zaštitu i spašavanje, jer se smatralo da će se tako uštedjeti proračunska sredstva, do čega nije došlo, već naprotiv ona su se povećala kroz izdvajanje za nova kadrovska popunjavanja u DUZS-e jer su se morala otvoriti nova radna mjesta koja i dalje postoje u MUP-u. Krivo se mislilo da će ta Uprava moći rukovoditi vatrogasnim, policijskim, vojnim i civilnim snagama i kriznim situacijama jer je ustrojena kao koordinacijsko, a ne zapovjedno tijelo.

Naprосто bi trebalo poslove unutarnje sigurnosti prepustiti za to nadležnom ministarstvu, a vojna pitanja i vojne objekte Ministarstvu obrane. U slučaju ratne opasnosti MUP-a i tako treba biti u sastavu oružanih snaga, što je i bilo za vrijeme Domovinskog rata, kada je unatoč teškoj ratnoj situaciji, to sve funkcioniralo unutar sustava MUP-a.

Vrlo je opasno objekte kritične infrastrukture ostaviti ne zaštićene, odnosno na razini štíćenja kakvom smatraju dovoljnom, odgovorne osobe u pravnim osobama koje imaju takve objekte, posebno razmatrajući opasnosti od terorističkog djelovanja. Nužno bi bilo propisati razinu zaštite pojedinih objekata kritične infrastrukture, kao što je slično propisano za novčarske institucije. Time bi svakako otvorili i nova radna mjesta za zaštitarski sektor. MUP-a bi trebalo biti nadzorno i koordinacijsko tijelo na lokalnoj i državnoj razini za civilne objekte i pravne osobe, barem glede zaštite objekata kritične infrastrukture. Nužno je da se što žurnije donesu potrebne Vladine odluke (pa makar i kao prijelazna rješenja), te da se izvadci iz odluka dostave pravnim osobama koje su dobile zadaću za izradu Plana obrane i pravne osobe, odnosno objekti koji su procijenjeni da su važni za obranu zemlje, kako bi se izradile prosudbe ugroženosti i planovi zaštite i tako uspostavile minimalne mjere zaštite tih objekata. Također je potrebno razriješiti trilemu između objekata kritične infrastrukture i objekata od značaja za obranu zemlje, mogu li to biti istovjetni objekti ili različiti, hoće li se negdje preklapati dvostruka uloga ili je potrebna samo zamjena terminologije!?